

СТРАТЕГІЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Каїра Л.Г.

Національний університет харчових технологій,
доцент кафедри міжнародної економіки,
канд. техн. наук, доцент

Забезпечення продовольчої безпеки – гарантія незалежності держави, її національної та економічної безпеки. Продовольча безпека держави є одним з основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин у країні, а проблема оцінювання та оптимізації стану продовольчої безпеки є одним із стратегічних пріоритетів державної політики. В сучасних умовах трансформацій, які відбуваються у вітчизняній економіці, дослідження зарубіжного досвіду формування та реалізації стратегії забезпечення продовольчої безпеки є актуальним.

В багатьох розвинутих країнах проблема забезпечення продовольчої безпеки вирішується державою на загальнонаціональному рівні. Державна політика у сфері забезпечення продовольчої безпеки таких держав ґрунтується на побудові системи вільної торгівлі і забезпечення конкурентоспроможності власної аграрної продукції. Як наслідок, така політика в умовах ринкової економіки сприятиме досягненню світової продовольчої безпеки за рахунок ефективного використання ресурсів, зростання доходів і зайнятості населення та стимулювання економічного розвитку. Інші країни визначають власні механізми державного регулювання у сфері забезпечення продовольчої безпеки, спрямовані на захист вітчизняного виробника, імпортоорієнтовану торгову політику для досягнення стійкого розвитку та продовольчої безпеки [1].

Продовольча безпека кожної країни світу визначається рівнем ефективності її економіки і складається з основних трьох складових:

доступність продовольства для всіх верств населення (ця складова виявляється у трьох формах: фізична доступність - передбачає просту наявність на споживчому ринку життєво необхідних продуктів; економічна доступність - включає фінансову можливість їх отримати; соціальна – передбачає мінімальну диференціацію у споживанні головних груп продуктів серед різних верств населення); наявність достатньої кількості ресурсів для вирощування продуктів харчування; рівень розвитку технологій переробки продовольчої сировини.

Оскільки продовольчі ресурси формуються в процесі агропромислового виробництва, то важливо проаналізувати зарубіжний досвід державної агропродовольчої політики.

Проведений аналіз стратегічних напрямів і інструментів державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки дозволяє систематизувати держави за типом агропродовольчої політики та механізмами її гарантування:

1) держави, стратегія продовольчої безпеки яких будується на основі орієнтації на імпорт продовольства. Прикладом такої держави є Японія, уряд якої дотримувався політики імпорту окремих видів продовольства;

2) держави, стратегія продовольчої безпеки яких будується на основі орієнтації на експорт продовольства. Зокрема, до таких країн відноситься США, Канада, яким вдалося сформувати захищений продовольчий комплекс шляхом підтримки розвитку аграрного сектору, орієнтованого на внутрішній та зовнішні ринки.

Таким чином, економічно розвинуті країни мають високоефективну стратегію продовольчої безпеки та відповідний комплекс державних заходів, механізмів, інструментів щодо її гарантування. Рівень протекціоністського захисту сільськогосподарських виробників прямо залежить від рівня економічного розвитку держави [2].

Проаналізуємо стратегію продовольчої безпеки держави з орієнтацією на імпорт продовольства - Японії та держави з орієнтацією на експорт продовольства - США.

Продовольча безпека будь-якої країни залежить, насамперед, від державної продовольчої політики. Так, державна підтримка аграрного сектору Японії виявилася не досить ефективною у стратегічній самозабезпеченості продовольством, перетворивши Японію на провідного світового імпортера сільськогосподарської продукції, продукції риболовства та морського промислу. Це стало наслідком недостатньо продуманої аграрної політики держави, оскільки підтримка розвитку галузі та система гарантованих цін на продовольство не привели до зниження витрат господарств [3]. Сьогодні, сільське господарство Японії є стратегічною галуззю - при 2% ВВП забезпечує близько 40% потреб населення у продовольстві, але 60 % - орієнтовано на імпорт. Проте, держава робить усе задля підтримки та захисту внутрішнього ринку. Стратегічні пріоритети забезпечення продовольчої безпеки Японії спрямовані на розвиток власного аграрного сектору; встановлення високих імпортних бар'єрів для продуктів, імпорт яких може конкурувати із внутрішнім виробництвом; підтримку стабільного імпорту продовольчої продукції, яка не є конкурентом; створення аграрних підприємств за кордоном з метою диверсифікації імпорту; фінансування проектів із запровадження новітніх технологій у сільському господарстві, зокрема, тваринництві.

Стратегічним ресурсом щодо забезпечення продовольчої безпеки в США, як і в Україні, є аграрний сектор. Аналіз показав, що основними стратегічними напрямками забезпечення продовольчої безпеки США є: «стимулювання експорту шляхом надання експортної компенсаційної надбавки фермерам; стимулювання концентрації сільськогосподарського виробництва; субсидування урядових програм підтримки розвитку окремих галузей аграрного сектора; кредитування сільгоспвиробників під заставу аграрної продукції шляхом надання компенсаційних виплат; закупівля надлишку продукції у фермерів; застосування планових (гарантованих) цін на окремі види продовольства та їх корегування; середньострокове кредитування країн-імпортерів для мотивації закупівлі американської сільськогосподарської

продукції; програми продовольчої допомоги малозабезпеченим верствам населення; забезпечення якості та безпечності харчових продуктів» [3].

Висновок. Аналіз зарубіжного досвіду забезпечення продовольчої безпеки дозволяє стверджувати, що продовольча безпека держави залежить, насамперед, від державної агропродовольчої політики. Найбільше значення у забезпеченні продовольчої безпеки мають економіко-правові та організаційні заходи, як фундамент системи безпеки, а основними завданнями державних органів управління повинно бути стратегічне планування, яке має здійснюватися на основі діагностики індикаторів основних складових продовольчої безпеки (доступності продовольства для всіх верств населення; наявності достатньої кількості ресурсів для вирощування продуктів харчування; рівня розвитку технологій переробки продовольчої сировини). Досвід США щодо формування і реалізації стратегії забезпечення продовольчої безпеки може бути актуальним для України в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Prosekov A.Y., Ivanova S.A. Food security: The challenge of the present. *Geoforum*. 2018. Vol. 91. P. 73–77.
2. Шойко В.А. Державне регулювання продовольчої безпеки в контексті інтеграції України до ЄС та забезпечення її сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2017. № 12.
3. Мостова А.Д. Зарубіжний досвід державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 26. Ч. 2. С. 7-15.